

суб'єктів господарювання, так і держави в цілому. Відповідність законодавчої підтримки та умов господарювання, що склалися, буде сприяти правомірній поведінці суб'єктів господарювання, недопущенню антиконкурентних дій органів влади та окремих суб'єктів господарювання, прийняттю ними більш ефективних рішень з питань розвитку конкуренції, кращому захисту прав і законних інтересів громадян України.

Література

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер; [Пер. с немец. В.С. Автономова, М.С. Любского, А.Ю. Чепуренко]. – М. : Из-во Прогресс-МОСКВА, 1982. – 455 с.
2. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції / Майкл Е. Портер; [Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський]. – К. : Основи, 1998. – 390 с.
3. Портер Майкл Е. Конкуренция : [Уч. пос.] / Майкл Е. Портер; [Пер. з англ.]. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2000, – 495 с.
4. Портер Майкл Е. Международная конкуренция / Майкл Е. Портер; [Пер. з англ.]. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
5. Самуэльсон Пол А., Нордхаус Вильям Д. Экономика / Пол А. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус; [Пер. с англ.]. – 16-е изд. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2000. – 688 с.
6. Економічна безпека підприємства в конкурентному середовищі : [Монографія] / [За наук. ред. проф. Войнаренка М.П.]. – Хмельницький : ХНУ, 2008. – 382 с.

Надійшла 15.09.2011

УДК 330

Н. А. ЯКОВИШИНА

Вінницький торгівельно-економічний інститут КНТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ БАНКАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуте питання співпраці комерційних банків та "кризових" підприємств, визначено можливі наслідки подібної взаємодії. Доведено, що основу моделі подібної співпраці повинен складати комплекс послідовних та взаємопов'язаних заходів економічного, організаційно-правового, виробничо-технічного та соціального характеру.

In the article the issue of cooperation of commercial banks and "problem" companies has been examined. The possible consequences of such interaction have been defined. It is proved that the basis of this cooperation model should be coherent and interrelated set of measures of economic, organizational, legal, technological and social nature.

Ключові слова: банки, промислові підприємства, фінансова підтримка, розвиток економіки

Актуальність теми. В умовах розбудови національної економіки інститут підприємства є несучою функціональною конструкцією індустріальної держави. Практично кожне підприємство, яке динамічно розвивається, відіграє роль своєрідного локомотива соціально-економічної діяльності для широкого кола соціальних, економічних та адміністративних суб'єктів: працівників підприємства та членів їх сімей, підприємств-партнерів, споживачів, інвесторів, фінансово-кредитних установ, місцевих органів самоврядування тощо.

Існуюча на сьогодні макроекономічна ситуація (зокрема, високі темпи інфляції, що досягли 16,6% за підсумками 2007 року) здійснює негативний вплив на внутрішні мікроекономічні характеристики промислових підприємств і стримує зростання їх кредитоспроможності. Саме неплатоспроможність значної кількості українських підприємств робить їх найбільш вразливою ланкою в системі "банк-підприємство". Неспроможність вчасно та у повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед контрагентами та кредиторами, відсутність необхідних резервів для відновлення повноцінної роботи зумовили перебування таких підприємств тривалий час в стадії економічної стагнації або поступового наближення до критичного кризового стану, коли постає питання про їх ліквідацію (банкрутство). Такі підприємства в подальшому будемо називати "кризовими", оскільки, на нашу думку, цей термін семантично і без надлишковості у визначенні їх рис та ознак відповідає реальному фінансово-господарському стану таких підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання взаємодії підприємств і банків в Україні досліджували Черваньов Д.М., Дзюблюк О.В., Лігоненко Л.О., Буряк П. Ю., Геєць В.М., Вождов А.П., Алексєєв І.В., Вовчак О.Д., Пересада А.А., Реверчук С.К., Слав'юк Р.А. та інші.

Існуюча на сьогодні макроекономічна ситуація здійснює негативний вплив на внутрішні мікроекономічні характеристики промислових підприємств і стримує зростання їх кредитоспроможності. Значна кількість українських підприємств не можуть остаточно подолати руйнівні наслідки трансформаційної кризи 90-х років минулого століття, серед яких основними залишаються:

– спад обсягів виробництва;

- значний фізичний і моральний знос основних фондів;
- загальне зниження конкурентоспроможності продукції підприємств як на міжнародному, так і на внутрішньому ринках;
- зменшення питомої ваги високотехнологічної продукції;
- посилення цінових, галузевих та регіональних диспропорцій в економіці;
- неспроможність вчасно та у повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед контрагентами та кредиторами.

Постановка завдання. Саме неплатоспроможність значної кількості українських підприємств робить їх найбільш вразливою ланкою в системі “банк-підприємство”. Неспроможність вчасно та у повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед контрагентами та кредиторами, відсутність необхідних резервів для відновлення повноцінної роботи зумовили перебування таких підприємств тривалий час в стадії економічної стагнації або поступового наближення до критичного кризового стану, коли постає питання про їх ліквідацію.

Виклад основного матеріалу. Позитивне значення співпраці підприємства і банку обумовлюється тим фактом, що в господарській та правовій практиці України юридичне банкрутство підприємства нерідко має своїм наслідком повне або часткове руйнування виробничо-господарського комплексу, неконтрольований поділ активів підприємства-банкрута з суттєвим зменшенням виробничого потенціалу утворених на базі цих активів виробничо-збутових структур. Це, в свою чергу, має безпосередній негативний вплив на соціально-економічну ситуацію в регіоні, а у випадку так званих “містоутворюючих” підприємств може призвести до повної стагнації економічних, соціальних, демографічних процесів у масштабах цілих населених пунктів та адміністративних районів.

В той же час, необхідно підкреслити, що подібні взаємовідносини із “кризовими” підприємствами для комерційного банку зовсім не несуть характеру “альтруїстичних”, збиткових або менш прибуткових ніж звичні банківські операції. Навпаки, при побудові ефективного механізму співпраці, в кінцевому підсумку, такі взаємовідносини із “кризовим” підприємством можуть мати для комерційного банку прибутковість, навіть вищу за прибутковість стандартних банківських операцій. Основними позитивними наслідками від ефективного комплексної співпраці із “кризовим” підприємством для комерційного банку будуть:

- повернення раніше наданих кредитних коштів, часто вже віднесених до категорії “безнадійних”, і, як правило, сумнівних до повернення в повному обсязі навіть при реалізації процедури банкрутства позичальника;
- подальше інвестиційне та поточне фінансування заходів по виходу підприємства із кризової ситуації в умовах повного або істотного контролю за фінансово-економічною діяльністю позичальника, що забезпечує мінімізацію ризику неповернення таких кредитів та зростання доходів банку від кредитування;
- переведення підприємства на комплексне банківське обслуговування у даний комерційний банк із закриттям рахунків в інших комерційних банках, що забезпечує як контроль над грошовими потоками такого підприємства, так і отримання додаткових доходів від реалізації усього спектру банківських продуктів і послуг даному підприємству та його працівникам;
- закладання підвалин для подальшої тривалої співпраці банку з даним підприємством після виходу його із “кризового” стану, формування лояльного відношення підприємства-клієнта до банку, тобто так зване “виروضування” клієнта з огляду на потенціал співпраці у майбутньому.

Разом з тим, подібна взаємовигідна співпраця між підприємством, що перебуває у ситуації стагнації або кризи, та комерційним банком висуває ряд специфічних умов для останнього, готовність банку до яких і визначає його спроможність до реалізації активно-відбудовчої стратегії співпраці з реальним сектором економіки.

Організація ефективної взаємодії “кризового” підприємства та комерційного банку вимагає від останнього ретельного вивчення фінансового та ділового стану підприємства, включаючи реальну оцінку витрат на відновлення його виробничо-господарської та фінансової активності, а також можливості повернення заборгованості (як перед банком, так і перед іншими кредиторами) після реалізації програми відновлення виробничого потенціалу даного підприємства.

Загалом, модель співпраці “кризового” підприємства та комерційного банку повинен включати комплекс послідовних та взаємопов'язаних заходів економічного, організаційно-правового, виробничо-технічного та соціального характеру, направлених на подолання кризових явищ в економіці підприємства, фінансове оздоровлення, відновлення його повноцінної виробничо-збутової діяльності, досягнення прибутковості та конкурентоздатності в довгостроковому періоді.

Основними елементами такої моделі співпраці можуть стати:

- визначення та припинення економічно неефективних видів діяльності, перегляд асортименту та вилучення з нього нерентабельних видів продукції, що забезпечить скорочення величини виробничо-реалізаційних витрат підприємства;
- виділення із структури підприємства непрофільних структурних підрозділів, звільнення підприємства від об'єктів соціально-культурного призначення із передачею їх у комунальну власність;
- участь комерційного банку у виробничо-господарській та постачальницько-збутовій діяльності

“кризового” підприємства через підприємства, що є дочірніми для банку, контролюються банком або належать до спільної з ним групи капіталу;

- обмеження фонду оплати праці, в першу чергу, адміністративно-управлінському складу підприємства, загальна оптимізація чисельності та структури зайнятих на підприємстві;
- введення представника комерційного банку у Спостережну Раду підприємства, в окремих випадках – повна або часткова заміна вищого менеджменту підприємства;
- пролонгація кредитної заборгованості “кризового” підприємства перед банком, реструктуризація простроченої заборгованості, розробка нового графіку погашення кредиту та сплати відсотків за ним, розрахованого на більш тривалий період (2-3 роки);
- реалізація заходів по стягненню дебіторської заборгованості із покупців та замовників, насамперед, через тісну співпрацю з комерційним банком та застосування різноманітних фінансових інструментів;
- посилення маркетингової служби підприємства з метою активізації збутової діяльності підприємства, вчасного виявлення та гнучкого реагування на потреби існуючих та потенційних споживачів його.

Водночас, поступові дії Уряду та Національного банку щодо лібералізації економіки, розбудови ринкової інфраструктури, стабілізації національної валюти, нарощування ресурсної бази банківської системи (в основному, за рахунок зростання строкових коштів на рахунках клієнтів та обсягів запозичень банків за кордоном) створили умови для появи кредитоспроможного позичальника і розширення кредитної активності банків.

Головною перешкодою на шляху становлення інноваційної моделі розвитку є недостатність фінансового забезпечення наукових досліджень та впровадження інноваційних розробок. Подолання цієї перешкоди, а також інших негативних чинників нинішньої соціально-економічної ситуації вимагає системного вирішення проблем як за рахунок розширення ресурсних джерел впровадження інновацій, так і застосування ефективних інструментів фінансування інноваційно-інвестиційних процесів в економіці України.

Висновки. Таким чином можна зробити певні висновки. Проаналізовано особливості подолання промисловими підприємствами наслідків руйнівної трансформаційної кризи 90-х рр. минулого століття, визначено роль комерційних банків у відновленні їх повноцінного функціонування, сформульовано комплекс заходів економічного, організаційно-правового, виробничо-технічного та соціального характеру, направлених на підвищення кредитоспроможності підприємств та їх конкурентноздатності у довгостроковому періоді.

Доцільно переорієнтувати діяльності банків на прискорення інвестування реального сектору економіки та активізацію інноваційних процесів з використанням різних методів і схем банківського кредитування, а також нових форм фінансової співпраці банків і підприємств.

Література

1. Бачалов А. Г. Банковская конкуренция / Бачалов А. Г. – М. : Экзамен. – 2002. – 256 с.
2. Дзюблюк О. В. Інтеграція банківського та промислового капіталів і кредитні відносини / О. В. Дзюблюк // Економіка України. – 2002. – № 10. – С. 11–17.
3. Егорова Н. Е. Предприятия и банки: взаимодействие, экономический анализ, моделирование : [учеб.-практ.пособие] / Егорова Н. Е. – М. : Дело, 2002. – 456 с.
4. Стеців І. І. Суть і обумовленість проектного фінансування у сучасних умовах господарювання / І. І. Стеців // Фінанси України. – 2003. – № 10. – С. 37–44.

Надійшла 15.09.2011

Підп. до друку 30.09.2011. Ум. друк. арк. 27,63. Обл.-вид. арк. 16,85
Формат 30x42/4, папір офсетний. Друк різнографією.
Наклад 100, зам. № 593

Тиражування здійснено з оригінал-макету, виготовленого
редакцією журналу “Вісник Хмельницького національного університету”

ПП Ковальський
29000, м. Хмельницький, вул. Свободи, 53. Тел.-факс (0382) 76-42-92